

Stanisław Koziej

**SYSTEM
OBRONY PAŃSTWA**

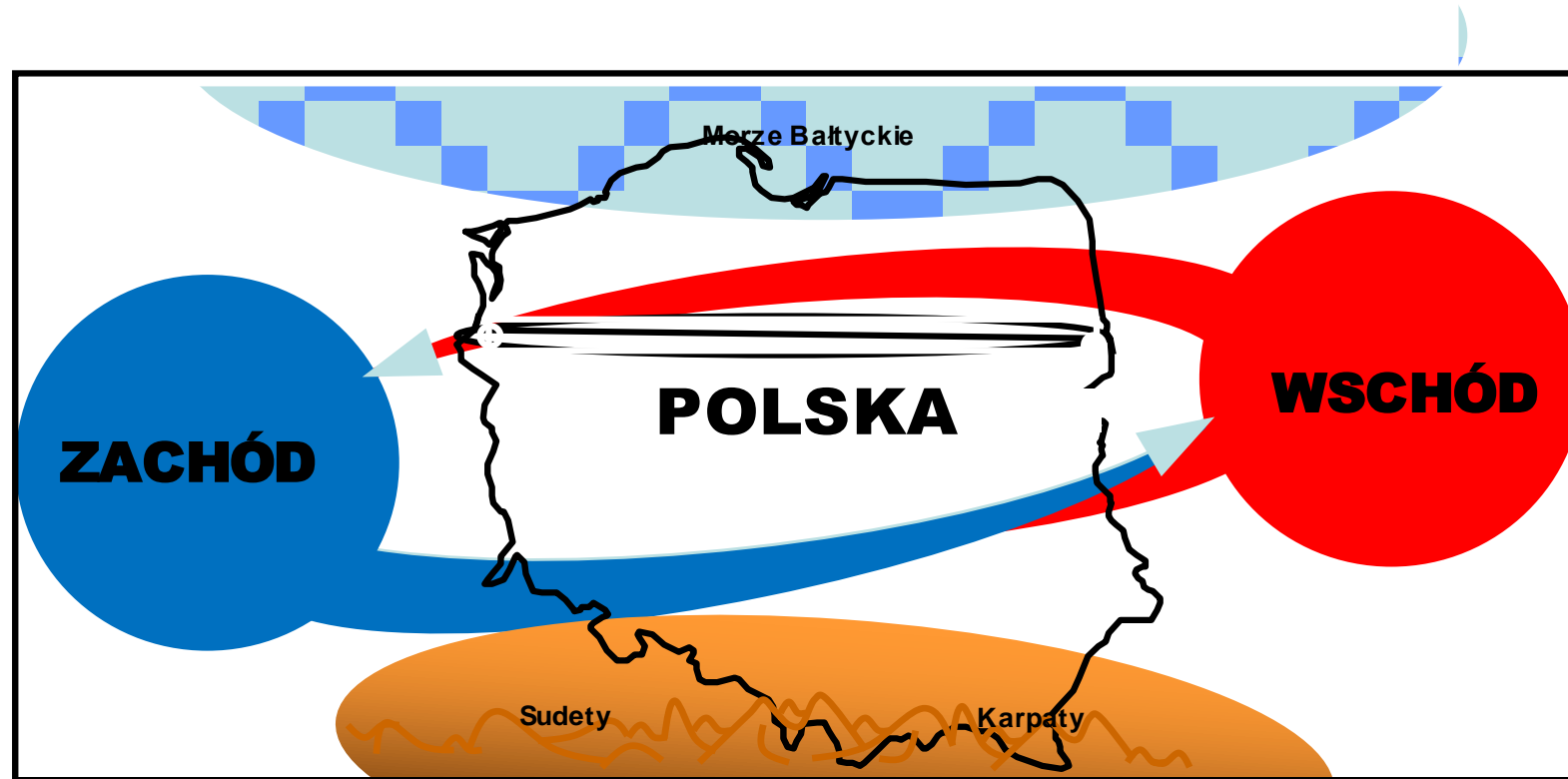
**POLSKA
JAKO
STRATEGICZNY
PODMIOT
BEZPIECZEŃSYWA**

Procedura (cykl) budowania strategii

Seneka: Żeglarzu pamiętaj, że jeśli nie wiesz, do którego portu zmierzasz, wiatry pomyślne nigdy nie będą ci wiatry

- 1. IDENTYFIKACJA INTERESÓW I CELÓW STRATEGICZNYCH** (**kim jestem, czego chcę: do którego portu chcę płynąć?**)
- 2. OCENA WARUNKÓW (ŚRODOWISKA) BEZPIECZEŃSTWA** (**co mi przeszkadza, a co pomaga w osiągnięciu interesów i celów strategicznych: które wiatry są mi przeciwne, a które pomyślne?**)
- 3. SFORMUŁOWANIE STRATEGII OPERACYJNEJ** (**określenie koncepcji działania: jak płynąć, aby wykorzystać maksymalnie wiatry pomyślne, a minimalizować przeciwne?**)
- 4. SFORMUŁOWANIE STRATEGII PREPARACYJNEJ** (**nakreślenie ram strategicznych programu przygotowania sił i środków potrzebnych do realizacji strategii operacyjnej: jaki okręt i załoga są potrzebne do wykonania rejsu i jak je do tego przygotować?**)

Geostrategiczne położenie Polski

HISTORYCZNA EWOLUCJA POLSKIEJ STRATEGII

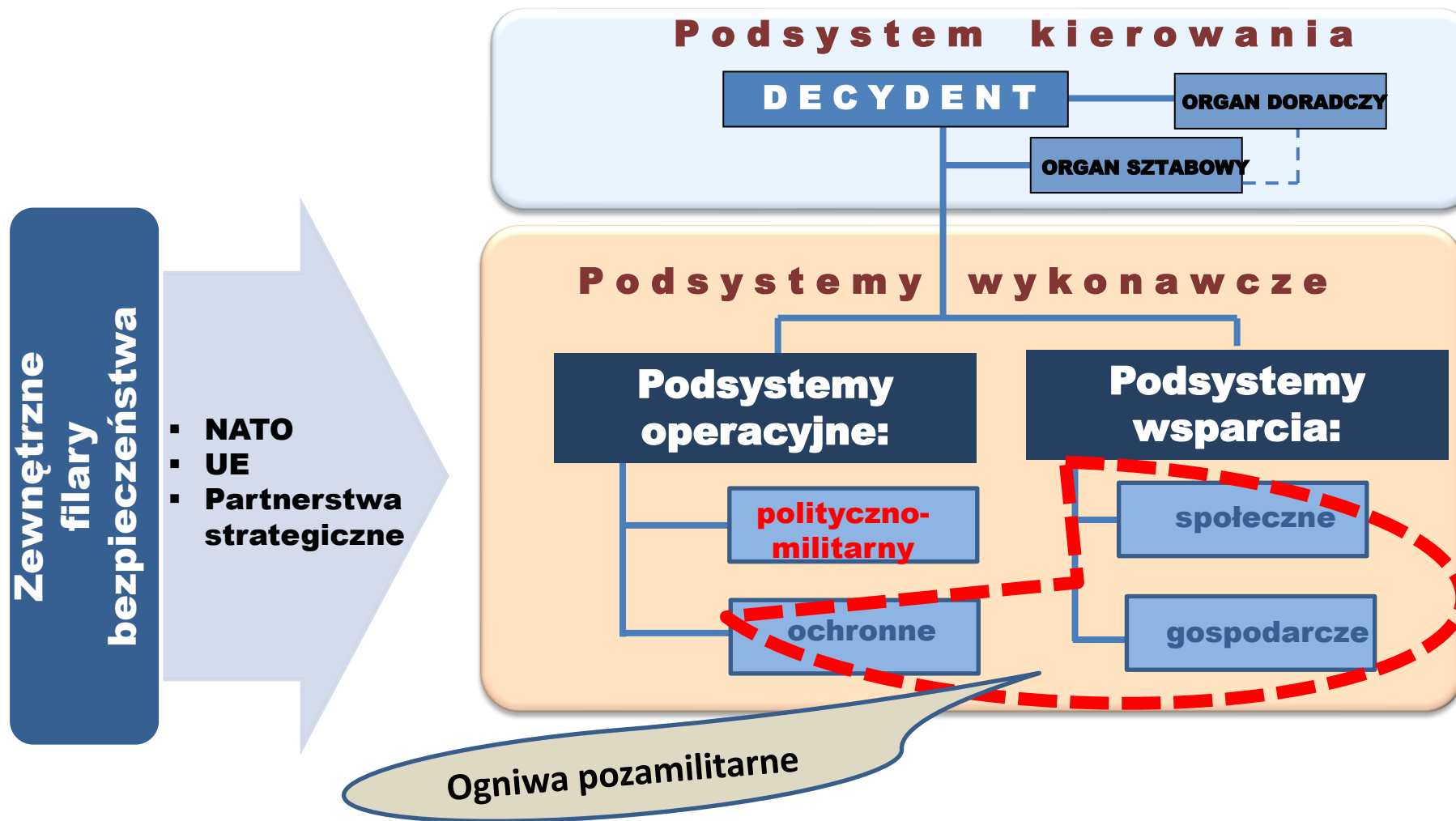
- Polska Piastów – obrona na Zachodzie swoboda na Wschodzie**
- Polska Jagiellonów - mocarstwo**
- Upadek i rozbiory – słabość władzy centralnej, potem naród bez państwa**
- Polska międzywojenna – równy dystans między Berlinem i Moskwą**
- Polska w UW – ubezwłasnowolnienie strategiczne**
- Samodzielność strategiczna lat 90.**
- Polska w NATO i UE**

Potencjał strategiczny Polski

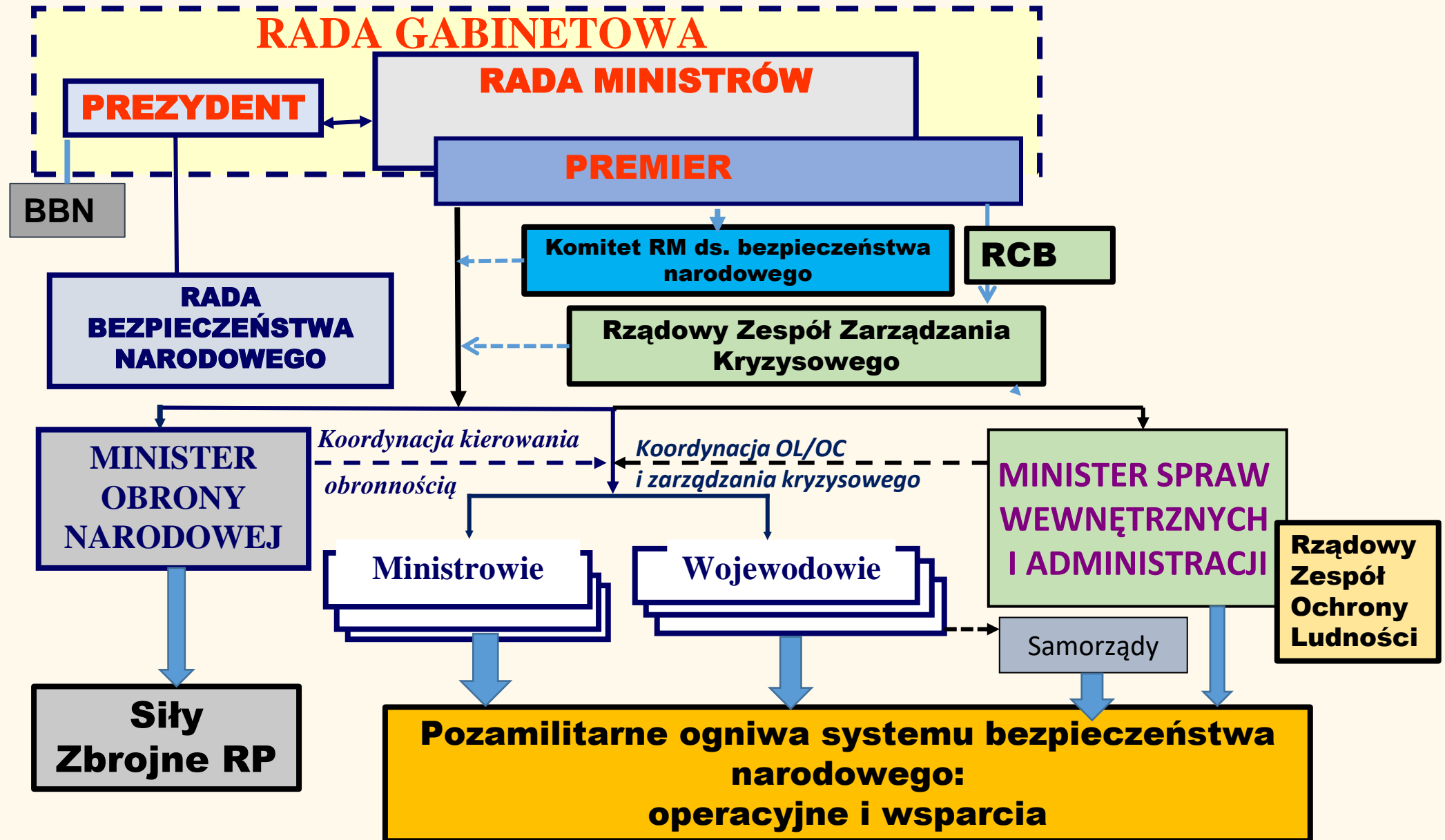
- **System ustrojowy: Konstytucja**
 - **Podział władzy – problem sprawności kierowania**
 - **Demokratyczne państwo prawne – słabości**
- **Potencjał społeczno-gospodarczy**
 - **Tożsamość historyczna: jedność i podziały**
 - **Kondycja gospodarki**
- **Pozycja i rola międzynarodowa:**
 - **w NATO (budżet obronny) i UE (praworządność)**
 - **Regionalna i globalna**
- **Potencjał obronny: ujęty w system obronności**

System obrony (obronności) państwa

(wszystkie siły i środki państwa przeznaczone/wydzielone do realizacji zadań obronnych, odpowiednio do tych zadań zorganizowane i przygotowywane)

SYSTEM KIEROWANIA BEZPIECZEŃSTWEM/OBRONNOŚCIĄ

Siły Zbrojne RP

- **Budżet: 4,7% PKB (największy w NATO)**
 - **Przyzwolenie społeczne na duże wydatki obronne**
- **Wielkość i struktura:**
 - **Ponad 200 tys. (liczebność cz. P i Cz. W)**
 - **RSZ (WLąd, SP, MW, Wspec + WOT) oraz rodzaje wojsk i służb (np. artyleria... saperzy... łączność... logistyka...)**
 - **WOT jako RSZ – błąd;** powinny być rodzajem wojsk w każdym RSZ
 - **WOT a rezerwy SZ na czas wojny (rezerwy: podstawowa słabość organizacyjna)**
 - **Formacje operacyjne (liczebność a ukompletowanie)**
- **Kadry – neutralność polityczna**
- **Uzbrojenie – wymiana starego na nowoczesne**
- **Dyslokacja**
 - **Problem „ściany wschodniej”: Tarcza Wschód**

Pozamilitarne ogniwa systemu obronności

- **Dyplomacja obronna: MSZ/MON, przedstawicielstwa i ambasady**
- **Służby specjalne: ABW, AW, CBA, SKW, SWW**
- **Policja i pozostałe służby mundurowe: Straż Graniczna, Straż Pożarna (załączki OC), Służba Ochrony Państwa, Służba Więzienna, Służba Celną**
- **Przemysł obronny: państwowy, prywatny**
- **Infrastruktura obronna: obronne przygotowanie terytorium**
- **System powszechnej edukacji obronnej społeczeństwa**

KONSTYTUCYJNE (art. 5.) INTERESY NARODOWE

Rzeczpospolita Polska

- strzeże **niepodległości i nienaruszalności** swojego terytorium,
- zapewnia **wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli,**
- strzeże **dziedzictwa narodowego**
- oraz zapewnia **ochronę środowiska,** kierując się **zasadą zrównoważonego rozwoju.**

Konstytucja jako podstawa definiowania interesów narodowych i celów strategicznych

art. 5.:

- **PAŃSTWO** [*niepodległość, nienaruszalność terytorium*],
- **OBYWATEL** [*wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli*],
- **POTENCJAŁ NIEMATERIALNY** [*dziedzictwo, kultura*],
- **POTENCJAŁ MATERIALNY** [*gospodarka, środowisko*].

Interesy w dziedzinie bezpieczeństwa:

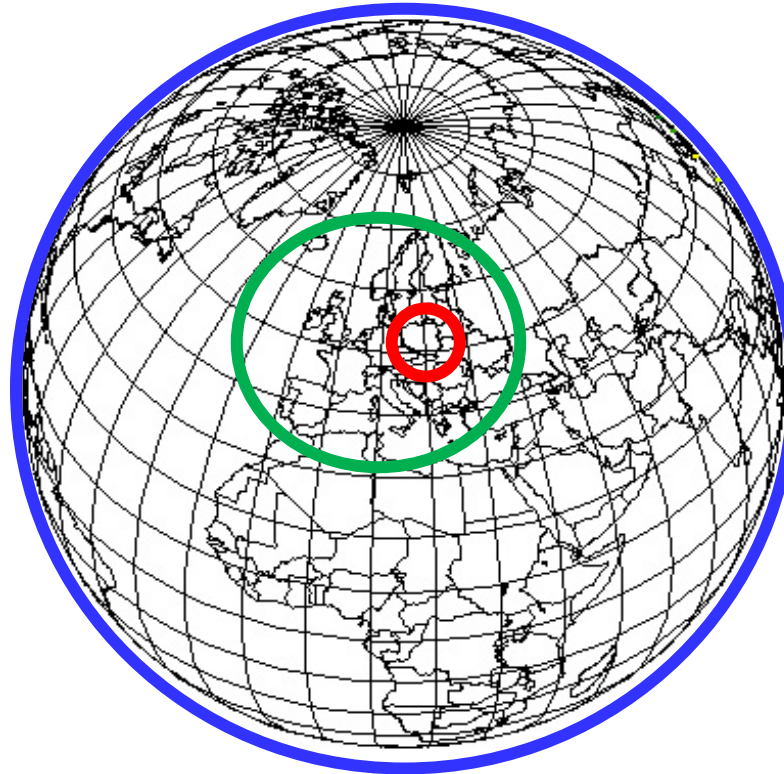
- **własny potencjał**
- **silne sojusze**
- **wolności i obowiązki obywatela**
- **ochrona obywatela i ludności**
- **bezpieczny rozwój społeczno-gospodarczy**
- **społeczno-gospodarcze wsparcie bezpieczeństwa**

Cele: operacyjne i preparacyjne

STRATEGICZNE ŚRODOWISKO (WARUNKI) OBRONNOŚCI POLSKI

Środowisko bezpieczeństwa: Wymiary

- **Globalne**
- **Regionalne/
Europejskie**
- **Krajowe**

14

GŁÓWNE PODMIOTY I WEKTORY GLOBALNEJ RYWALIZACJI WIELKOMOCARSTWOWEJ

Możliwe scenariusze rywalizacji USA-Chiny

Konfrontacyjny
(raczej nieunikniony)

Kooperacyjny
(mało realny)

Nowa zimna wojna: wojna polityczna
(bardzo prawdopodobna: presja polityczna, ekonomiczna, informacyjna, wyścig zbrojeń, incydenty militarne, proxy wars...)

Sytuacja nierozstrzygalna przez dekady, jak pierwsza zimna wojna w XX wieku

Wojna incydentalna: ograniczony konwencjonalny konflikt zbrojny
(prawdopodobna: duży incydent zbrojny, intencjonalna, sprowokowana lub ...niechciana wojna; Morze Południowochińskie, Tajwan, Korea...)

Sytuacja ryzykowna. Obie Strony mają szanse na zyski, ale obie ryzykują stratami, a nawet katastrofą eskalacyjną

Wojna totalna: na pełną skalę, nuklearna
(bardzo mało prawdopodobna, ale nie dająca się wykluczyć jako przypadkowa lub po nieudanej deeskalacji...)

Sytuacja katastrofalna. Obie strony przegrywają

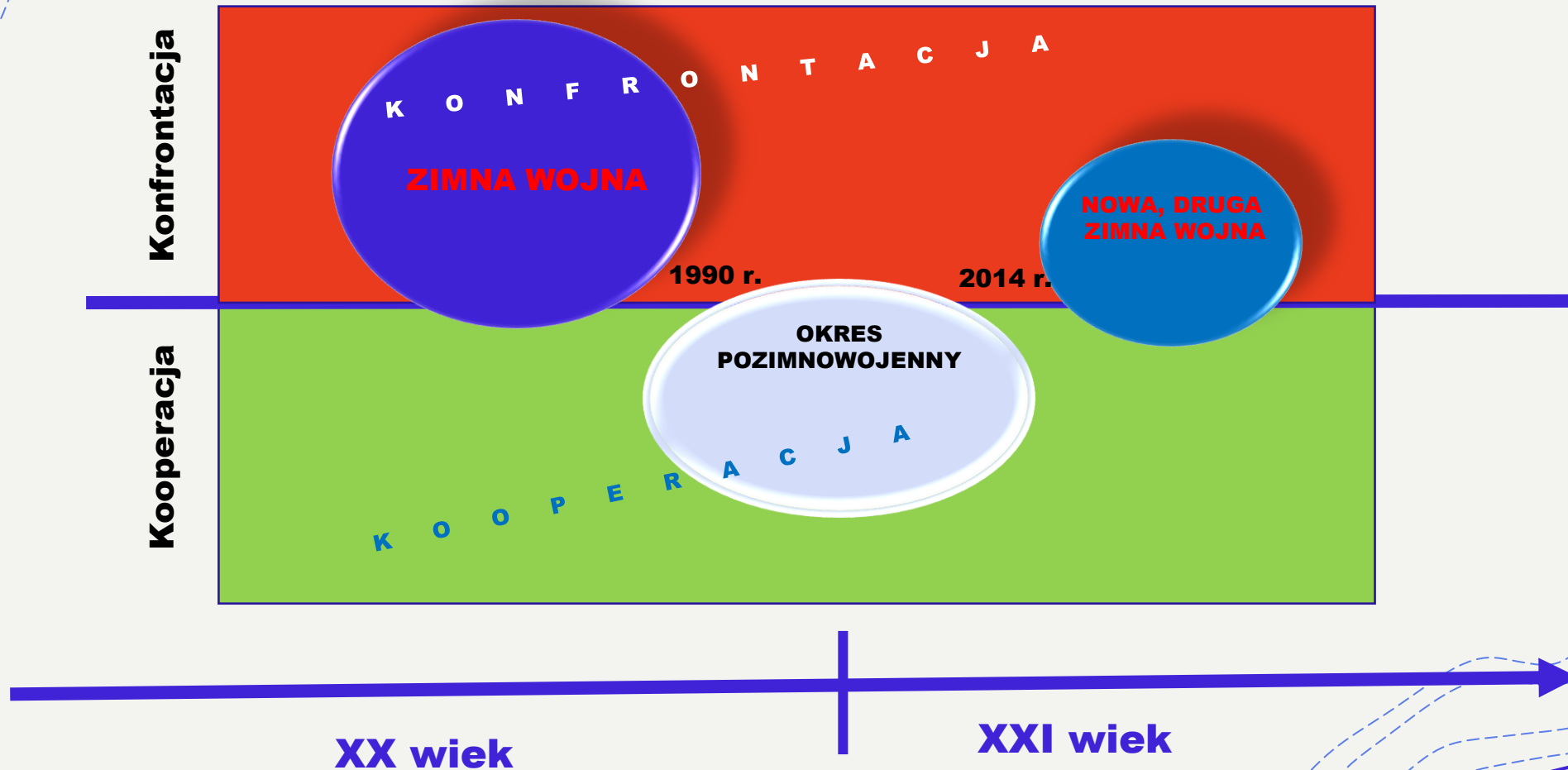
**Szanse i ryzyka
USA i Chin**

Rosja-Chiny

- **Nie zrównoważone partnerstwo**
- **Wspólne cele – przeciw USA**
- **Rozbieżności interesów: eksploatacyjna polityka Chin wobec Rosji**
- **Wpływ wojny w Ukrainie na relacje Chiny-Rosja: werbalne wspieranie Putina, praktyczna ostrożność**
- **Formy współpracy: zbrojeniowa (zakupy, licencje), wspólne ćwiczenia, szkolenia kadr, kontakty polityczne**

Rosja – Zachód/USA

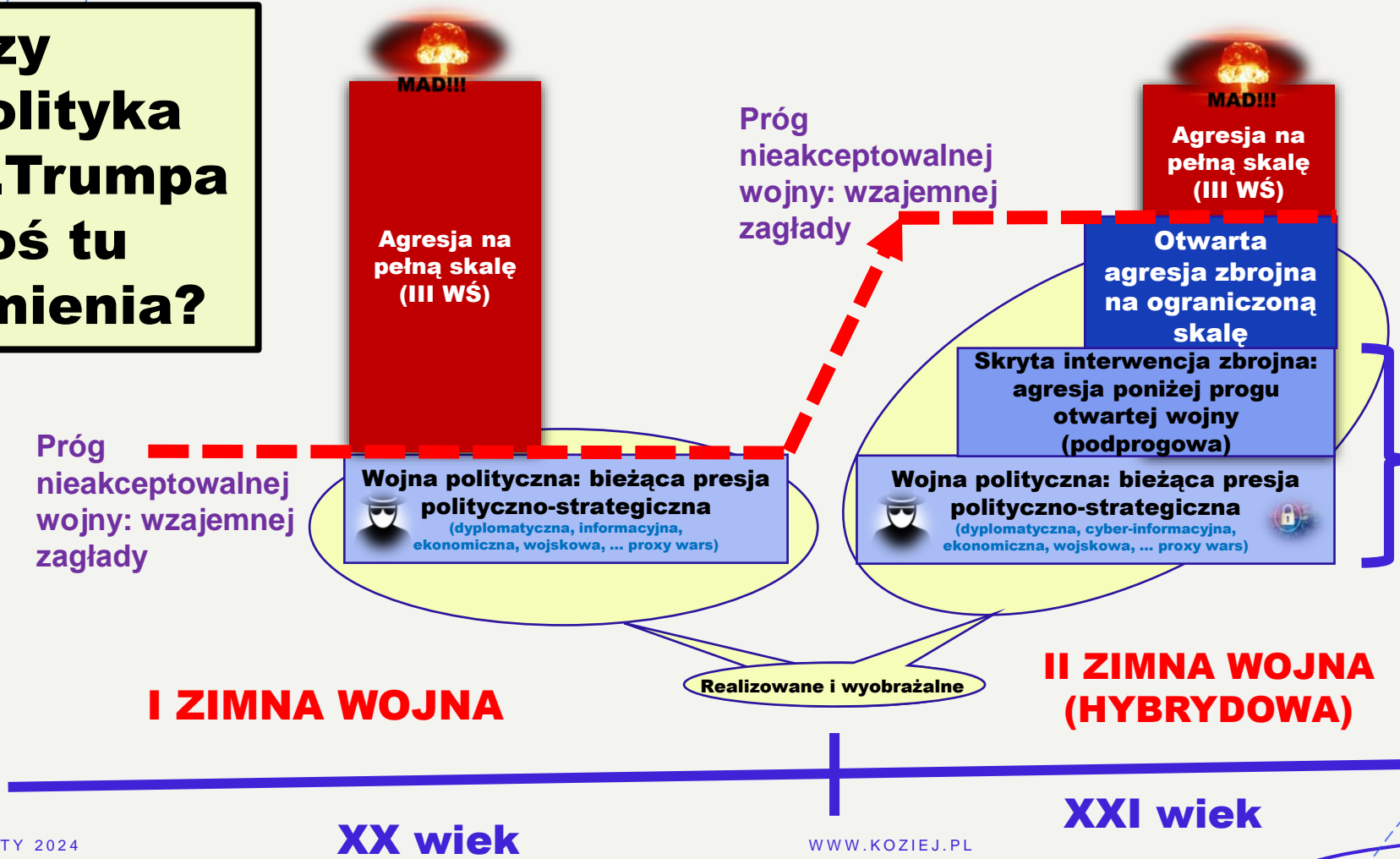
**Od zimnej wojny, przez okres pozimnowojenny do ...
nowej (drugiej) zimnej wojny**

Porównanie I zimnej wojny XX wieku z nową (II) zimną wojną XXI wieku: poziomy/stopnie eskalacji

Czy polityka D.Trumpa coś tu zmienia?

Zimna wojna jako praktyczne zjawisko w stosunkach międzynarodowych, w tym stosunkach bezpieczeństwa i jednocześnie jako kategoria teorii tychże stosunków, pojawiła się w erze nuklearnej, a jej istotą jest konfrontacja polityczna między dwoma stronami, które w razie bezpośredniej wojny „gorącej” mogłyby z gwarantowaną pewnością wzajemnie się zniszczyć i dlatego w tej konfrontacji nie przekraczają jej progu.

- **Operacje hybrydowe**
- **Operacje w „szarej strefie”**
- **Operacje „pod fałszywą flagą”**

Wojna rosyjsko-ukraińska: geneza i cele Rosji

- **Putin: rewizja ładu pozimnowojennego**
 - **imperialne ambicje Rosji (Monachium 2007)**
 - **poradziecka strefa wpływów (Białoruś, Gruzja 2008, Ukraina 2014 – Krym/Donbas)**
- **Nowa, II zimna wojna z Zachodem**
 - **żądania „gwarancji bezpieczeństwa” od USA i NATO (2021 r.) jako próba polityczno-dyplomatycznego zdobycia strefy wpływów z czasów ZSRR**
 - **inwazja na Ukrainę (2022) jako próba siłowej realizacji powyższego planu poprzez wojnę prewencyjną przeciwko wejściu Ukrainy do NATO i jej dołączeniu do Zachodu**
 - **Zachód punktem odniesienia i celem – Ukraina środkiem i drogą do celu (rosyjska proxy war przeciwko Zachodowi)**

Wojna rosyjsko-ukraińska: przebieg

- **Początkowy okres wojny**
 - **Błędna koncepcja wojny interwencyjnej, w tym „kordonowa ofensywa”**
 - **Wola oporu narodu ukraińskiego (prezydent Zeleński); dobra koncepcja i przygotowanie armii ukraińskiej (obrona manewrowa, miasta, działania nieregularne); **wsparcie Zachodu!****
- **Faza główna**
 - **Wojna totalna, zbrodnicza (ataki na miasta, zbrodnie, wywózki...)**
 - **Ukraińska kontrofensywa charkowska i rosyjski odwrót chersoński**
 - **Nieudana kontrofensywa ukraińska w 2023 roku i wojna pozycyjna**
- **Czas przesilenia**
 - **Dylemat wsparcia Zachodu (zmęczenie polityczne, skutki rosyjskiego szantażu, **doktryna D. Trumpa**)**
 - **Wojna na wyczerpanie: pojedynek logistyki strategicznej, rola dronów, broni precyzyjnej i działań cyber-elektronicznych**
 - **Szanse negocjacji – rozejm czasowy, traktat pokojowy, gwarancje: członkostwo w NATO, międzynarodowy kontyngent rozjemczy, „europejski Izrael”?**

Scenariusze zakończenia (**militarnego, negocjacyjnego?**) wojny rosyjsko-ukraińskiej i główne konsekwencje dla warunków bezpieczeństwa Polski

- **Klęska strategiczna Ukrainy**
 - *Zwiększenie agresywności Rosji. Od szantażu mogłaby przejść do realnego ataku ograniczonego*
- **Wojna nierozstrzygnięta (zamrożona)**
 - *Ciągła niestabilność strategiczna. Podtrzymywany intensywny szantaż, skoro działa*
- **Porażka strategiczna Rosji**
 - *Oslabienie Rosji. Wobec słabości konwencjonalnej wzrost roli broni jądrowej w jej strategii*

Zagrożenia ze strony Rosji (realne i potencjalne)

I poziom: presja polityczno-strategiczna (wojna polityczna)

- Coercive diplomacy (**Ławrow!**)
- Operacje szpiegowskie
- Dywersja informacyjna, w tym cyberdywersja
- Szantaż i sankcje ekonomiczne (energetyczne, finansowe...)
- Dyslokacja i modernizacja wojska
- Manewry wojskowe (**ZAPAD**)
- Prowokacyjne incydenty wojskowe
- Proxy wars

Wpływ wojny w Ukrainie: scenariusze

Klęska Ukrainy:
*wzmocniona presja
Rosji, zwłaszcza
wojskowa – dyslokacja,
manewry, incydenty*

Wojna nierozstrzygnięta:
*jak dotąd; Rosja bardziej
zajęta Ukrainą*

Porażka Rosji:
*osłabienie presji; Rosja
bardziej zajęta sobą*

II poziom: agresja hybrydowa (podprogowa)

- **Uruchamianie/wykorzystywanie wewnętrznych sił antypaństwowych przez służby specjalne**
- **Operacje cyberdywersji**
- **Skryte (pod przykryciem) użycie wojsk specjalnych/specnazu i/lub niepaństwowych formacji zbrojnych (np. tzw. Grupa Wagnera): „zielone” i „czarne ludziki”**
- **Oslona interwencji szantażem otwartego konfliktu zbrojnego(„kułak konwencjonalny” - duże zgrupowanie wojsk rozwinięte np. w ramach ćwiczeń typu ZAPAD w pobliżu granic NATO, szantaż ryzykiem nuklearnym)**
- **Uwaga: sytuacje trudnokonsensusowe w NATO/UE**

Wpływ wojny w Ukrainie: scenariusze

Klęska Ukrainy: większe ryzyko agresji podprogowej ze strony Rosji

Wojna nierozstrzygnięta: jak dotąd; Rosja bardziej zajęta Ukrainą

Porażka Rosji: osłabienie ryzyka; Rosja bardziej zajęta sobą

III poziom: otwarta agresja zbrojna na ograniczoną skalę

- Przejście od agresji skrytej do otwartej
- Zmasowane cyberoperacje oraz selektywne uderzenia raketowo-lotnicze
- Błyskawiczna operacja aterytorialna (rajd, operacja desantowa) wymierzona w tzw. strategiczny „punkt ciężkości” przeciwnika (kluczowe obiekty infrastruktury krytycznej, stolica) dla złamania woli oporu i doprowadzenia do zawieszenia broni na warunkach agresora
- Agresja terytorialna o ograniczonym rozmachu (celach, skali, terytorium...) w ramach realizacji strategii „faktów dokonanych” (*kraje bałtyckie, pomost do Kaliningradu*)
- „Parasol” taktycznej broni jądrowej (doktryna deeskalacji nuklearnej)

Wpływ wojny w Ukrainie: scenariusze

Klęska Ukrainy: dużo większe ryzyko agresji ograniczonej ze strony Rosji

Wojna nierozstrzygnięta: wyraźnie zmniejszone ryzyko agresji ograniczonej

Porażka Rosji: bardzo zmniejszone na wiele lat ryzyko agresji ograniczonej

IV poziom: Wojna na pełną skalę

- **Wariant bardzo mało prawdopodobny – jak w czasie I zimnej wojny**
- **Wyrwanie się spod kontroli agresji ograniczonej**
- **Błąd ludzki/technologiczny**
- **Cyberdywersja strony trzeciej w systemie kierowania bronią raketowo-nuklearną**
- **MAD: Mutual Assured Destruction (zasada wzajemnego gwarantowanego zniszczenia) – jako bezpiecznik**

Wpływ wojny w Ukrainie: scenariusze

Klęska Ukrainy:
dotychczasowy poziom ryzyka bez większych zmian

Wojna nierozstrzygnięta:
zwiększona chęć szantażu nuklearnego

Porażka Rosji: *wyraźnie zwiększona rola **broni nuklearnej** w polityce Rosji*

KONCEPCJA STRATEGICZNA

(strategia operacyjna i preparacyjna)

**Uwaga: brak jej w obecnej
Strategii Bezpieczeństwa
Narodowego**

STRATEGIA OPERACYJNA (zadania strategiczne systemu obronności)

RODZAJE DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH

1. Pogotowie (czujność, ubezpieczenie) strategiczne

- a) Współpraca sojusznicza i partnerstwa (**odstraszanie sojusznicze!**)
- b) Europejskie wyzwania **doktryny D. Trumpa**: NATO(dwa członcy?) – UE (EUO?) – czy może... ETO???
- c) Wywiad i kontrwywiad (**przeciwwzaskoczenie!**)
- d) Przygotowania obronne (doskonalenie i **sygnalizacja** własnych zdolności i gotowości do adekwatnego [**uprzedzającego?**] reagowania)

2. Reagowanie kryzysowe

- a) Pozamilitarne (dyplomacja, sankcje...)
- b) Militarne (udział w misjach i operacjach, wsparcie partnerów w kryzysie, manewry, podnoszenie gotowości własnego systemu...)

3. Obrona (działania wojenne)

- a) Odparcie agresji podprogowej – samodzielne lub sojusznicze (**problem sytuacji trudnokonsensusowych**)
- b) Odparcie agresji ograniczonej – na własny kraj lub sojusznika (**z ryzykiem opóźnionej reakcji całego sojuszu i/lub „pata” w następstwie szantażu TBJ**)
- c) Obrona przed agresją na pełną skalę – obrona sojusznicza od początku

Operacja obronna NATO: wyzwania, dylematy i zadania

- **Doktryna polityczna: obrona „każdego cala” terytorium NATO; doktryna strategiczna obrona uprzedzająca?**
- **Monitorowanie kryzysu i wykrycie narastającego zagrożenia (działania przeciwwzaskoczeniowe) wywiad, rozpoznanie: działania narodowe, oceny sojusznicze**
- **Wzmożenie odstraszania (powstrzymywania, mitygowania): operacja kontr-kryzysowa sił szybkiego reagowania; podwyższenie gotowości sił narodowych wydzielonych do dyspozycji NATO; reakcja mini-koalicji wewnątrz NATO (?); uaktualnienie planów operacyjnych...**
- **Przekazanie wojsk w operacyjne podporządkowanie dowództw sojuszniczych (Transfer of Authority)**
- **Operacja obronna: najpierw narodowa?, od razu sojusznicza?**
- **Manewr strategiczny głównych sił wzmocnienia i kontrofensywa**
- **Próg wojny nuklearnej???**

NARODOWA OPERACJA OBRONNA: dylematy

- **Problem zaskoczenia agresją:**
 - **Zaskoczenie strategiczne [wojną],**
 - **Zaskoczenie operacyjne [metodą agresji],**
 - **Zaskoczenie taktyczne [czasem, miejscem...]**
- **Agresja terytorialna i ... aterytorialna?**
- **Czas obrony samodzielnej – zależny od skali zaskoczenia i metody obrony**
- **Przestrzeń: obrona głęboka – obrona frontalna – obrona przestrzenna. Rola „Tarczy Wschód”**
- **Państwo podziemne - zbrojny ruch oporu:**
 - **powszechny (WOT?) czy profesjonalny (Wspec?)**

**STRATEGIA
PREPARACYJNA
(zadania w zakresie
przygotowań obronnych)**

STRATEGICZNE PRIORYTETY PREPARACYJNE

- 1. Podsystem kierowania bezpieczeństwem narodowym, w tym obroną państwa – integracja oraz systemowa poprawa współdziałania Prezydent – Rada Ministrów.**
- 2. Podsystemy operacyjne, w tym militarny i innych służb mundurowych – przede wszystkim jakościowa transformacja (rozwój, modernizacja) adekwatnie do potrzeb strategicznych.**
- 3. Podsystemy wsparcia (cywilne: administracyjne, gospodarcze, społeczne) – powszechność przygotowań, w tym edukacja dla bezpieczeństwa, OC oraz rozwój przemysłu obronnego.**

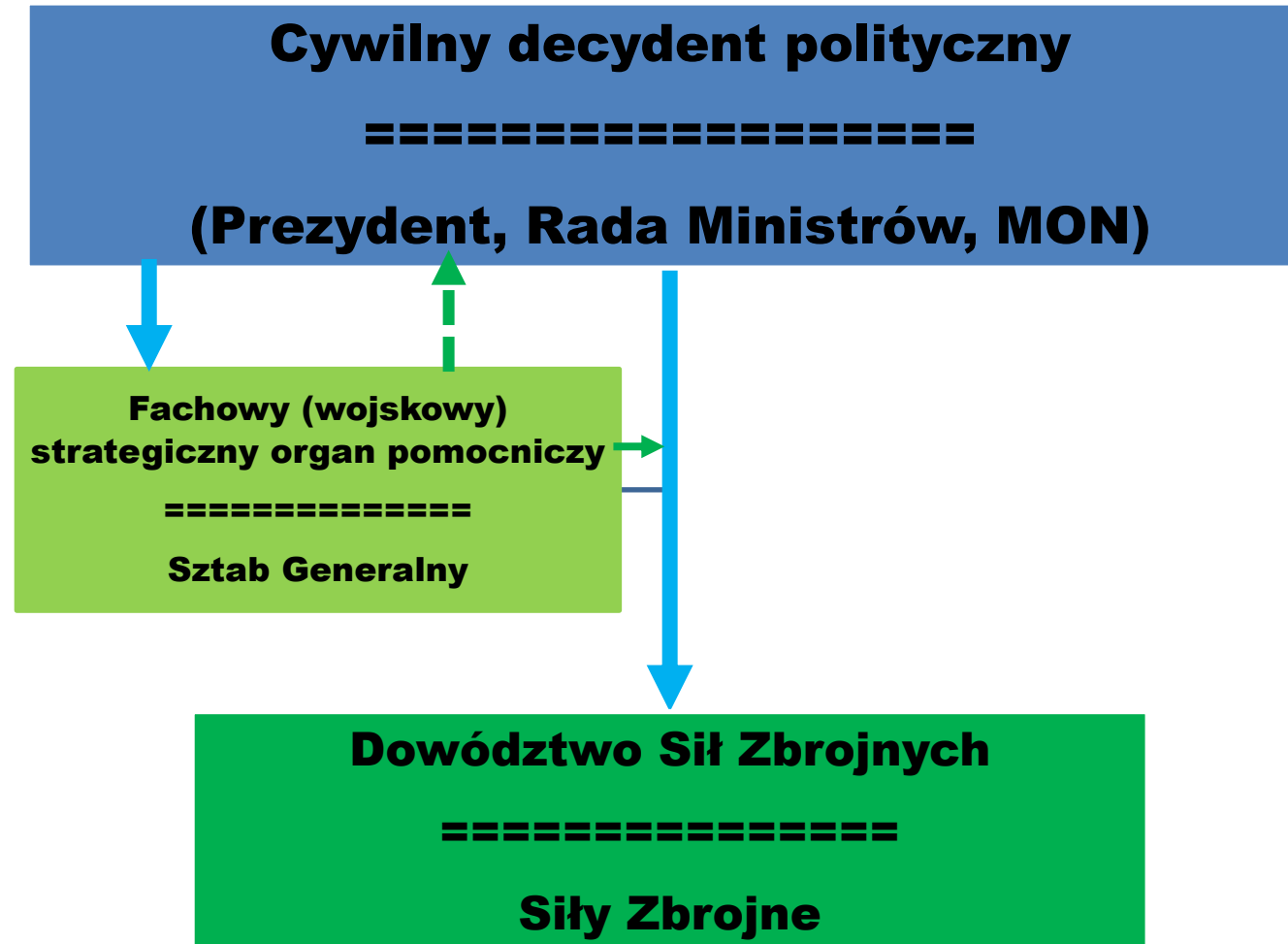
Kierowanie bezpieczeństwem narodowym, w tym obroną państwa

Warto uregulować:

- **Rada Gabinetowa** jako konstytucyjne forum współdziałania PRP-RM. Jej rola w czasie wojny.
- Rola **RBN** jako platformy politycznego konsensusu
- **Rada Ministrów na cz. W** (w ramach Rady Gabinetowej razem z PRP: jako **Wojenna Rada Gabinetowa/Gabinet Wojenny**)

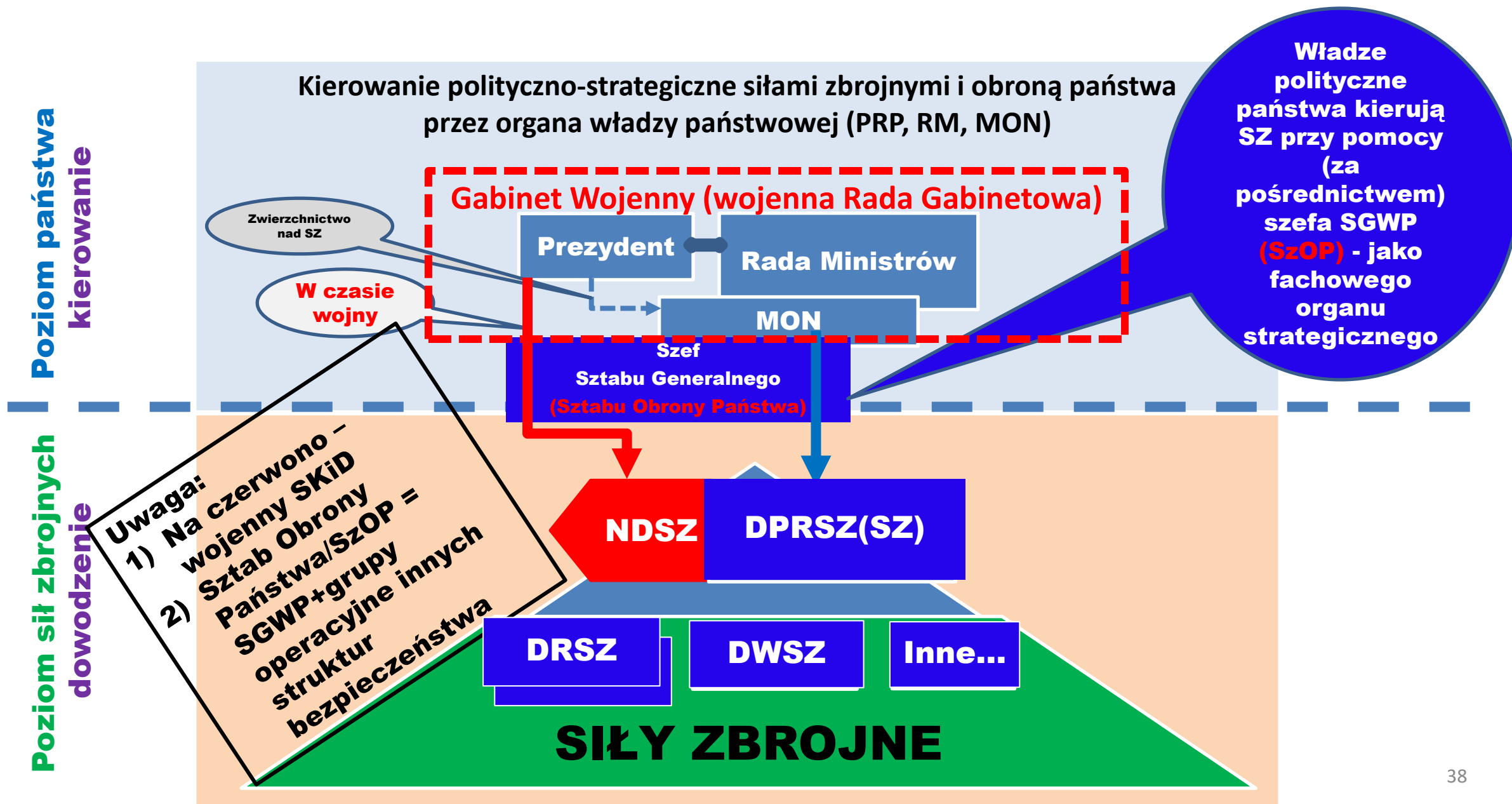
Istota cywilnego kierowania Siłami Zbrojnymi przez władze państwa (zwierzchnictwa polityczno-strategicznego)

OBECNY SYSTEM KIEROWANIA I DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI (SKiD): ryzyko woluntaryzmu/samowoli zwierzchnictwa cywilnego w czasie pokoju i autonomizacji wojska w czasie wojny

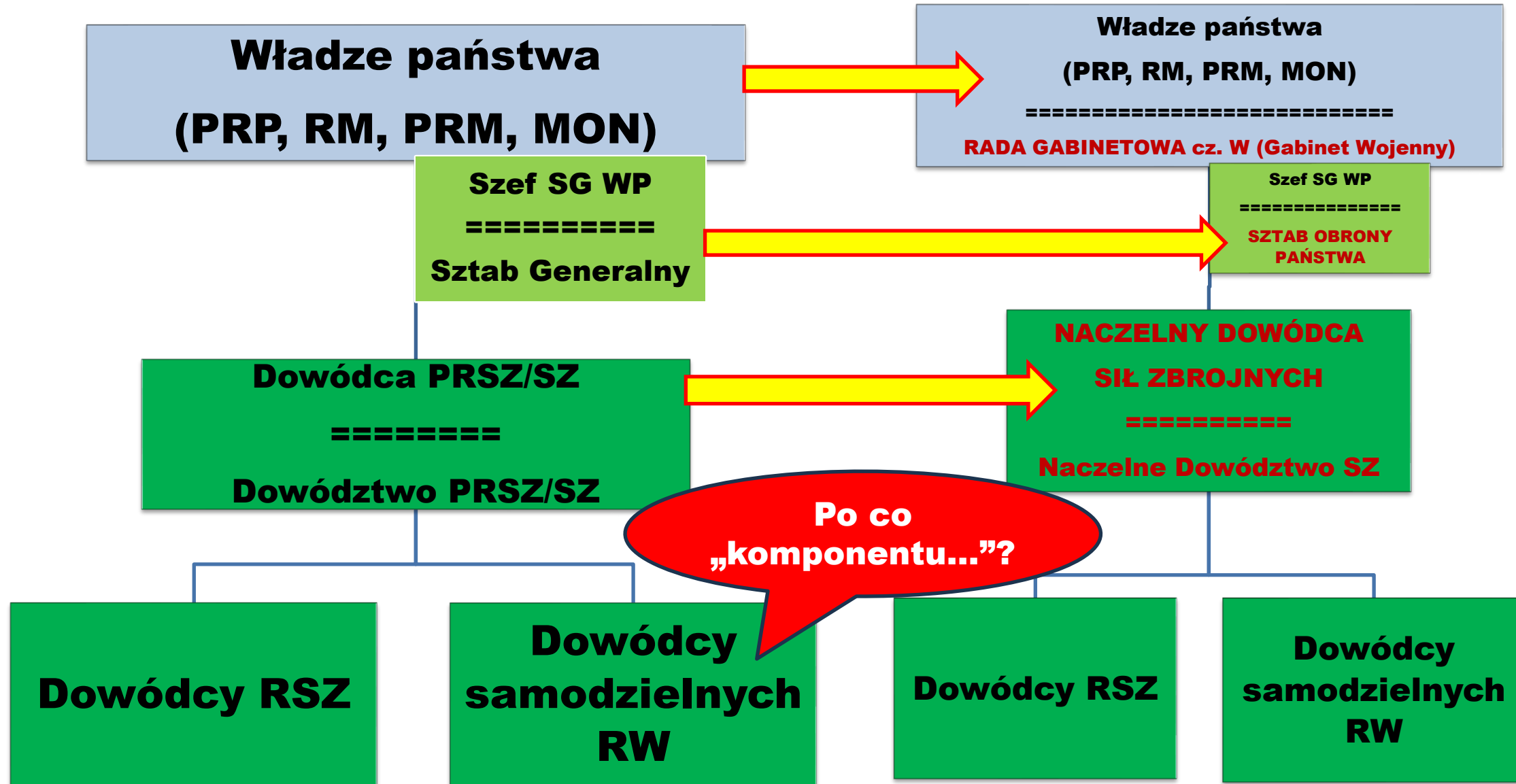

PROPONOWANY SYSTEM KIEROWANIA I DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI (SKiD)

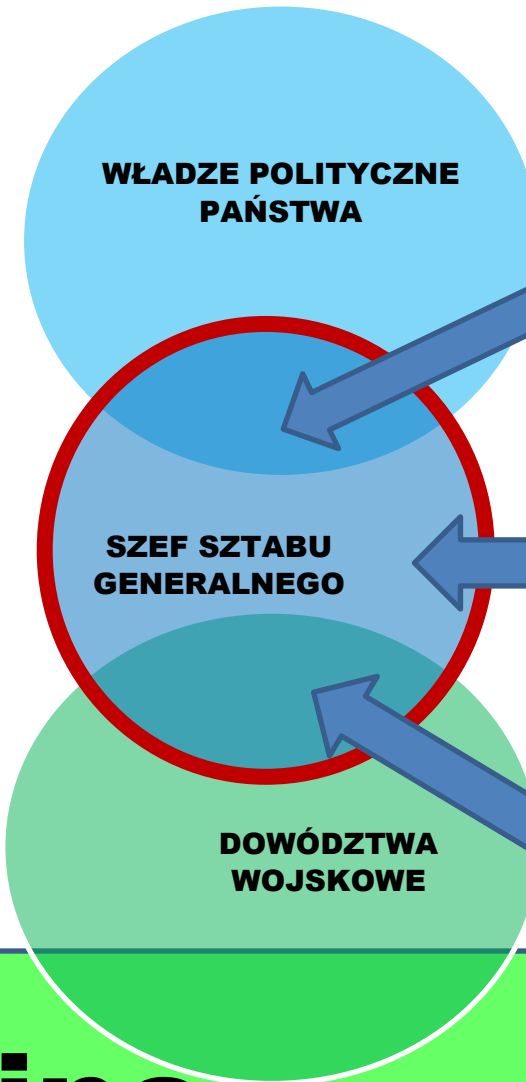

SKiD SZ w czasie P

SKiD SZ w czasie W

**ROLA SZEFA SZTABU
GENERALNEGO JAKO
ZWORNIKA SYSTEMU
DEMOKRATYCZNEGO,
CYWILNO-WOJSKOWEGO
KIEROWANIA SIŁAMI
ZBROJNYMI**

Zadania szefa SG:

- **Doradza Ministrowi Obrony Narodowej (w czasie wojny – także Prezydentowi RP) w kierowaniu SZ**
- **Planuje obronę państwa przez siły zbrojne oraz programuje ich wieloletni rozwój**
- **Nadzoruje z ramienia MON (w czasie wojny – także PRP) realizację zadań przez dowództwa SZ**

Siły Zbrojne

Priorytety transformacji Sił Zbrojnych

- **Kadrowe - paradygmat jakościowy a nie ilościowy:**
 - Jakość wojska – dorównanie najlepszym armiom NATO (ważne we wspólnych operacjach), liczebność – na jaką nas stać po spełnieniu wymagań jakościowych.
 - **Duża armia na czas W – tak** (choć w ramach NATO nie jest to najważniejsze); **duża armia w cz. P – niekoniecznie. Dlatego priorytet dla wojsk rezerwy!**
- **Organizacyjne – wymagania szybkiego/uprzedzającego reagowania i długotrwałego działania w warunkach państwa frontowego II zimnej wojny:**
 - **Uzupełnić zawodowe wojska operacyjne do pełnych etatów – gotowość do natychmiastowego działania!**
 - **Stworzyć formacje wojsk rezerwowych** (w tym na bazie części WOT)
 - **WOT natychmiast włączyć w system dowodzenia wojskowego: pod DGRSZ**
 - **Rozwijać perspektywiczne rodzaje wojsk: cyberobrony, satelitarne, dronowe**
- **Techniczne – priorytety**
 - **Środki walki niekinetycznej/informacyjnej: środki przeciwwzaskoczeniowe** (wywiad/kontrwywiad, środki kosmiczne), cyberbroń, środki WRE
 - **Środki rażenia i manewru: obrona powietrzna** (przeciwrakietowa, przeciwlotnicza, przeciwdronowa); śmigłowce i bezzałogowce/drony (powietrzne, morskie i lądowe); **broń precyzyjna** (rakietowa i artyleryjska) dalekiego zasięgu (lądowa, powietrzna i morska)

Pozamilitarne podsystemy operacyjne

- **Służby specjalne (AW, ABW, CBA, SWW, SKW) – problem nadzoru**
- **Policja, SOP – unikać upolitycznienia**
- **Straż Graniczna – granice zewnętrzne UE (może na granicy wschodniej razem z nadgranicznymi formacjami WOT – Korpus Ochrony i Obrony Pogranicza?)**
- **Straż Pożarna – główne formacje OC na cz. W**

Gospodarcze i społeczne podsystemy wsparcia

- **Przemysł obronny – unowocześnienie przez kooperację międzynarodową, istotne zwłaszcza w kontekście produkcji wysoce z informatyzowanych systemów walki i wsparcia**
- **Zapasy strategiczne – poziom krytyczny. Amunicja (precyzyjna!)**
- **Systemy komunikacji – infrastruktura krytyczna, bezpieczna łączność, cyber-**
- **Edukacja – powszechność przygotowań**

SYNTEZA PRIORYTETÓW STRATEGICZNYCH RP

- **Strategiczne (długoterminowe) interesy państwa a nie doraźne (bieżące) cele polityczne partii rządzącej muszą być podstawą rozwoju potencjału bezpieczeństwa**
- **Konieczny jest aktywny udział w transformacji NATO i UE (Europejska Unia Obronna) stosownie do wymagań nowego środowiska bezpieczeństwa w Europie, w tym w budowie adekwatnego odstraszania sojuszniczego (problem udziału w *nuclear sharing*) oraz wdrażania doktryny obrony uprzedzającej**
- **Prymat jakości nad ilością oraz zdolności przeciw-zaskoczeniowe, obrona powietrzna, broń precyzyjna dalekiego zasięgu, drony i wojska rezerwy to najważniejsze priorytety transformacji (rozwoju) sił zbrojnych**